

De l'esperança al desencís. El Museu de Tortosa va ser gestat ara fa 125 anys com una institució que volia preservar la identitat tortosina, però va ser marcada per l'espoli

El Museu de Tortosa s'ha ampliat amb una nova sala. A la imatge, Agustí Querol, figura clau juntament amb Mestre i Pedrell. FOTO: JOAN REVILLAS

Quan Tortosa va somiar un gran centre cultural

Reportatge

MARINA PALLÀS CATURLA
TORTOSA

Amb motiu del 125è aniversari del Museu de Tortosa i de les Jornades Europees de Patrimoni, la doctora en història tortosina Maria Mestre i Prat de Pàdua va pronunciar la conferència 'Gestació i orígens del Museu-arxiu-Biblioteca de Tortosa. La història d'un somni trencat', on va repassar els inicis d'aquesta institució i les figures clau que en van impulsar la creació. Segons va explicar la regidora de Cultura de l'Ajuntament de Tortosa, Mar Lleixà, actualment s'està redactant el pla estratègic del Museu. Tanmateix, Maria Mestre va voler remarcar que la història del Museu de Tortosa és alhora coneguda, desconneguda i distorsionada.

Una de les figures centrals en la seua gestació va ser Francesc Mestre i Noé, un home avançat al seu temps, que va destacar per la seua visió moderna de l'arqueologia. «A finals del segle XIX, els museus eren simples espais d'exposició

Agustí Querol, Francesc Mestre i Noé, i Felip Pedrell, impulsors del projecte. FOTO: DT

d'antiguitats, sovint sense context ni explicacions», va explicar Maria Mestre. Mestre i Noé, però, va introduir mètodes pioners de catalogació, amb fitxes i dibuixos detallats, anticipant-se uns vint-i-cinc anys a les pràctiques arqueològiques modernes. L'any 1890, Mestre i Noé va iniciar la tasca de recuperació i catalogació de l'Arxiu Històric Municipal de Tortosa i es va vincular amb diverses acadèmies i societats arqueològi-

ques internacionals, especialment franceses i alemanyes. Ell mateix va denunciar davant d'aquestes institucions la desaparició de jaciments arqueològics tortosins.

La gestació del Museu cal buscar-la entre els anys 1880 i 1890, període en què Mestre i Noé resideix a Barcelona i s'integra en un nucli d'intel·lectuals format per figures com Agustí Querol, Domènec i Muntaner, Àngel Guimerà o Eduard Toda, que transformarien la

cultura catalana del moment. Aquesta dècada marca també la transició del catalanisme cultural al polític, i a Tortosa neix un impuls per revaloritzar la cultura local.

Juntament amb Felip Pedrell i Agustí Querol, Mestre i Noé va somiar la creació d'un gran centre cultural a la ciutat, amb un museu d'art modern, arqueològic i d'arts populars, acompanyat d'una biblioteca i un arxiu dedicats a la història de Tortosa. Aquests

intel·lectuals van impulsar l'excursionisme científic i la recuperació del patrimoni local, com ara ermites i creus de terme.

El primer assaig museogràfic data de 1890, al Cercle Mercantil i Industrial, amb exposicions de col·leccions privades. Finalment, el 25 de juliol de 1900 es funda el Museu Arqueològic de Tortosa, amb Joan Abril i Guanyabens com a director. L'any següent, el 1901, es forma la junta del museu amb Miquel Bau i Isern com a president i Francesc Mestre i Noé com a secretari. Els seus objectius eren recollir i conservar objectes relacionats amb la ciutat i el seu terme, amb la col·laboració de persones il·lustrades i de bona voluntat.

Tanmateix, aviat van sorgir conflictes i distorsions. Una campanya contra Joan Abril va provocar la seua destitució i la dimissió en bloc de la junta. Entre els principals opositors hi havia Ramon Vergés i Paulí, partidari de Teodoro González.

El somni de Mestre, Querol i Pedrell comença a trencar-se cap al 1912. Tot i la creació el 1911 de la primera junta autònoma del

Francesc Mestre i Noé va ser precursor de l'arqueologia moderna

museu i els intents posteriors de fundar un Museu d'Art Modern, molts dels objectes van desaparèixer o van ser saquejats, especialment durant la Guerra Civil.

Un altre episodi rellevant fou la donació de Felip Pedrell el 1911 del seu arxiu personal a la ciutat, amb la voluntat que formés part del futur Museu d'Art Modern. Pedrell demanava que Mestre i Noé en fos el responsable, però aquest va proposar Joan Abril, cosa que va desencadenar una nova campanya de desprestigi per part de Vergés Paulí. Finalment, la direcció del museu va recaure en Federico Pastor i Lluís, i el llegat de Pedrell, que va ser menyspreat públicament per membres del consistori tortosí, acabà marxant a Barcelona per ingressar en l'arxiu de l'Institut d'Estudis Catalans.

Així es va perdre el projecte cultural integral que Mestre, Querol i Pedrell havien imaginat per a les Terres de l'Ebre. «Des dels seus inicis, la història del Museu de Tortosa ha estat marcada per l'espoli i la pèrdua de documents i inventaris», va exposar la historiadora. Avui tenim la responsabilitat de refer aquesta memòria i recuperar els inventaris i el valor del patrimoni que aquells pioners van voler preservar.